

Міністерство освіти і науки України Харківський
національний університет імені В.Н. Каразіна Київський
національний університет імені Тараса Шевченка
Університет Жирони (Іспанія)
Університет Орадя (Румунія)
Талліннський університет (Естонія)
КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

РЕГІОН - 2022:

СТРАТЕГІЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(24 листопада 2022 р., м. Харків)

Харків
2022

Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ МОН України

(№ 1033 від 20 грудня 2021 року)

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 19 від 26 грудня 2022 року)*

Редакційна колегія: Л.М. Немець, д. геогр. н., проф. (голова редакційної колегії); П. Беднар, PhD, доц.; Н. Елізбарашвілі, д. геогр. н., проф.; Д. Карачоні, PhD, наук. співроб.; С.В. Костріков, д. геогр. н., проф.; К.В. Мезенцев, д. геогр. н., проф.; Ч. Морар, PhD, доц.; Г.П. Підгрушний, д. геогр. н., ст. наук. співроб.; К.Ю. Сегіда, д. геогр. н., доц.; Дж.В. Субірос, PhD, проф.

Адреса редакційної колегії: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4, кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства, к. 3-62, тел. +38(057) 707-52-74, e-mail: conference.region@gmail.com.

Регіон – 2022: стратегія оптимального розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (24 листопада 2022 р., м. Харків) / Гол. ред. колегії Л. М. Немець. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – 212 с.

У збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Регіон – 2022: стратегія оптимального розвитку» представлено тези доповідей, які розкривають сучасні проблеми регіонального розвитку, зокрема економічні, соціальні, демографічні, екологічні. Акцентовано також увагу на проблемах розвитку міст, урбаністики, міського планування та міської політики. Актуалізовано проблематику, пов'язану з російською воєнною агресією, її наслідками у регіональному вимірі та відновленням території України після війни.

Тексти представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

Матеріали пройшли внутрішнє рецензування.

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ

<i>Немець Л.М., Кравченко К.О., Сегіда К.Ю., Ключко Л.В., Телебєнєва Є.Ю.</i> Внесок професора Костянтина Немця в методологію сучасної суспільної географії	9
--	---

СЕКЦІЯ 1

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: СУЧАСНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ

<i>Бейдик О.О.</i> Регіони України в період екзистенційних викликів: структурно-логічне моделювання та аналогії	13
<i>Білянська С.М.</i> Інтеграція об'єктів геомаркетингу у ГІС середовище за допомогою інструментів геокодування	18
<i>Влах М.Р.</i> Суспільно-географічна концептуалізація та лінгвальне вираження поняття «розвиток»	21
<i>Дем'янчук О.Г., Єрко І.В., Качаровський Р.Є., Мельник Н.В.</i> Стадіон «Локомотив» – туристична атракція м. Ковеля	24
<i>Джаман В.О., Джаман Я.В.</i> Суспільно-географічне районування як методичний підхід управління регіональним розвитком території України	27
<i>Кобилін П.О., Редін В.І.</i> Суспільно-географічні засади регіональної політики в Україні	29
<i>Кожевникова Н.В.</i> Програмно-цільовий підхід як один із засобів ефективного управління на регіональному рівні	35
<i>Корома Н.С.</i> Значення туризму та рекреації в сільській місцевості: європейський досвід	38
<i>Кучерява Г.О.</i> Внесок професора Костянтина Немця у розвиток методики суспільно-географічних досліджень	40
<i>Нетробчук І.М., Чижевська Л.Т., Качаровський Р.Є., Антипюк О.В., Мусійчук Д.В.</i> Раціональне використання природного рекреаційного потенціалу Велимченської ТГ Волинської області	43

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ЯК МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

В.О. Джаман, Я.В. Джаман

v.dzhaman@chnu.edu.ua, y.dzhaman@chnu.edu.ua

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці,
Україна*

Для наукового обґрунтування раціонального розміщення продуктивних сил важливе значення має суспільно-географічне районування – поділ території країни на цілісні взаємопов'язані частини, які характеризуються спеціалізацією й комплексністю розвитку [4, с. 170]. Залежно від природних умов і ресурсів (їх компонентної структури і ступеня концентрації), демографічної ситуації, структури і рівня розвитку господарства, особливостей історичного розвитку та адміністративно-територіального поділу на теренах України об'єктивно сформувалися суспільно-географічні утворення. Процес районування розкриває особливості територіальної диференціації розвитку суспільства на основі географічної різноманітності умов проживання і поділу праці; секторальної, галузевої, функціональної, територіальної, організаційно-управлінської структури господарства загалом і способу життя населення, тому районування виступає важливим методом аналізу його територіальної організації.

Теоретичні основи суспільно-географічного районування території України розроблені досить детально, але єдиної загальноприйнятої схеми суспільно-географічних районів країни немає. Розроблені схеми включали від 2 до 14 економічних (суспільно-географічних) районів.

Наприкінці ХІХ ст. М. Драгоманов, у 1926 р. С. Рудницький виділили 3 економічні райони України: Правобережний, Лівобережний і Південний. У 1921 р. Держпланом Українську РСР було поділено на 2 райони – Південно-Західний (хліборобський) і Південний (гірничо-промисловий). П. Фомін у праці «Україна. Економічна характеристика» (1924 р.) виокремив 3 смуги (райони): південну гірничо-промисловою, південну зерново-торговельну і південно-західну хліборобсько-промисловою. К. Воблій у 1944 р. виділив 5 економічних районів: Центральний (Київський), Північно-Східний (Сумсько-Харківський), Південно-Східний, Західний (Львівський) і Південний (Приморсько-Одеський).

У другій половині 50-х років ХХ ст. був запроваджений територіальний принцип управління промисловістю. Це вимагало перегляду схеми економічних районів. Тому в своїй практичній роботі з планування народним господарством Держплан Української РСР у 1956 р. виділив 7 економічних районів: Донбас, Придніпров'я, Правобережжя, Лівобережжя, Полісся, Південно-Західний район, Західні області [1, с. 17]. Згідно закону «Про дальше вдосконалення

управління промисловістю і будівництвом в УРСР» (прийнятий Верховною Радою Української РСР 31. 05. 1957 р.), було створено 11 економічних адміністративних районів: Київський, Харківський, Вінницький, Дніпропетровський, Сталінський, Луганський, Запорізький, Одеський, Херсонський, Львівський, Станіславський. Центр оперативного керування господарством було перенесено в економічні адміністративні райони – ради народного господарства (раднаргоспи), які у своїй роботі підпорядковувалися Раді Міністрів Української РСР. У 1961 р. було виокремлено уже 14 економічних адміністративних районів, але наступного 1962 р. їх мережа була укрупнена до 7 (Київський, Харківський, Придніпровський, Донецький, Чорноморський, Подільський, Львівський). У 1965 р., через перехід до галузевого принципу управління промисловістю, економічні адміністративні райони і раднаргоспи були ліквідовані. Після цього економічні райони практично не використовувалися для управління та планування господарства.

Окрім зазначених економічних адміністративних районів, що слугували основою для територіального планування та управління, впродовж 50-х років ХХ ст. були розроблені й інші схеми економічних районів: колектив авторів Інституту економіки АН УРСР виділив 5 районів [5], О. Діброва запропонував 6 економічних районів [2].

У 1966 р. були затверджені 3 економічні райони: Донецько-Придніпровський, Південно-Західний, Південний. Вони були надмірно великими і тому різноманітними (особливо перші 2, до яких було включено 8 і 13 областей). Ця схема районування не відображала об'єктивних природних, економічних, соціальних та історичних відмінностей регіонів. Тому в навчальному посібнику «Географія Української РСР» (за редакцією М. Пістуна й Є. Шиповича, 1982 р.) наведена схема з 9 економічних районів (підрайонів).

Після проголошення незалежності проблема розробки нового суспільно-географічного районування України знову набула актуального значення. Запропоновано декілька варіантів схем суспільно-географічних районів. Ф. Заставний виділив 9 мезорайонів, які об'єднано в 3 макрорайони [3]; цю схему районування на 9 районів підтримали М. Пістун та Н. Провотар, П. Масляк і П. Шищенко, Н. Мезенцева і К. Мезенцев; В. Поповкін розробив схему 5 макрорайонів і 9 мезорайонів [6]; О. Шаблій виділяє 6 соціально-економічних районів [7], цю схему підтримали М. Паламарчук, О. Паламарчук, С. Ішук. Сучасні схеми суспільно-географічних районів можна об'єднати у 2 групи: 1 – схеми з вичлененням 9 районів, 2 – схеми з 6 районів.

Суспільно-географічне районування на сучасному етапі і за сучасних умов зумовлене нагальними потребами, логікою наукового пізнання сучасних проблем. Воно також тісно пов'язане з удосконаленням територіального принципу управління регіонами і виступає засобом наукового прогнозування суспільного розвитку. Виділена на основі наукових принципів і затверджена на державному рівні схема суспільно-географічних районів допоможе розробити регіональні проекти відбудови і розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Барановський А. М. Основні напрями плану розвитку народного господарства Української РСР у шостій п'ятирічці і завдання науки по комплексному вивченню економічних районів республіки // Вісник АН УРСР. – 1956. - №5. – С. 3-19.
2. Діброва О. Т. Географія Української РСР. – К.: Радянська школа, 1958. – 528 с.
3. Заставний Ф. Д. Географія України. – Львів: Світ, 1994. – 472.
4. Іщук С. І. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. – К.: Вид. Паливода А. В., 2006. – 284 с.
5. Нариси економічної географії УРСР. Том II. – К.: Вид – во АН УРСР, 1952. – 567 с.
6. Поповкін В. А. Регіонально-цілісний підхід в економіці. – К.: Наукова думка, 1993. – 219 с.
7. Соціально-економічна географія України / За ред. Шаблія О. І. – Львів: Світ, 2000. 680 с.

УДК 911.3

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

П.О. Кобилін, В.І. Редін

kobilin333@gmail.com, vadim.redin021@gmail.com

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Регіональна політика є дуже важливим компонентом внутрішньої політики кожної держави, оскільки від рівня розвитку окремих регіонів, громад залежить розвиток держави в цілому, а зростання територіальних диспропорцій у розвитку регіонів (за різними сферами – соціальною, економічною, культурною, екологічною тощо) гальмує її розвиток та створює загрозу національній безпеці. Питання регіональної політики розглядаються багатьма науками, зокрема економікою, політологією, соціологією тощо. Також вагоме місце у дослідженні проблемних питань забезпечення регіональної політики належить суспільній географії. У даній публікації ми розглянемо об'єктно-предметну область суспільної географії та обґрунтуємо напрями суспільно-географічних досліджень, які допоможуть вирішити питання державної регіональної політики в Україні.

Перш за все необхідно зрозуміти сутність поняття «Державна регіональна політика». Стаття 1 Закону України «Про засади державної регіональної політики» визначає державну регіональну політику як «...систему цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності» [2]. Метою державної регіональної політики (згідно з цим

Наукове видання

**РЕГІОН – 2022: СТРАТЕГІЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

(24 листопада 2022 р., м. Харків)

Збірник наукових праць

Українською, англійською мовами

Відповідальний за випуск: *Ю. І. Кандиба*

Комп'ютерне верстання: *Н. В. Добровольська*

Підписано до друку 27.12.2022 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк. 11,6. Обл.-вид. арк. 13,5.

Наклад 50 пр. Ціна договірна.

61022, Харків, майдан Свободи, 4

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.09.

Надруковано з готового оригінал-макету у друкарні ФОП Петров В.В.
Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Запис за № 2480000000106167 від 08.01.2009 р.

61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79-В, к. 137,

тел. (057) 778-60-34, e-mail: bookfabrik@rambler.ru